

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Լ Ր Ե Գ Ի Ր

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱՌԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ լրագրող 100: Անգամառաց գին լրագրող 52 1/2: Եռամսեայ գին 26 3/4:
Հինգ ստորագրողոց գումարին մեկ օրինակ իրեն ձրի գիտի տրուի:
Այս Լրագրողը ամեն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի:

Պոլիսի գումար գաղտնի Լրագրողուն փոխադրելու ծախքը առնուցին ջրայ է:
Իր շահին համար շուր մը հրատարակելու ծախքը դիտի տոցին 40 փարսյ:
Լրագրող գրող ծանուցու մը ձրի է: Դուրսէն եկած նամակներուն փոխադրելու ծախքը իրենց դիտի ջնարի:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ն Ե Ր Ք Ի Ն Լ ՈՒ Ր Ե Ր

ՊՕԼԻՍ 11 ՅՈՒՆԻՍ

Սեր ազգին վաճառականներուն մեծագոյն մասին առեւտուրը լրիւջի հետ ըլլալուն համար աւսիական առեւտուրին վրայով օգտաւոր աղբիւրներ թիւններ տուող սա հետեւեալ յօդուածը մենք ալ հոս կը թարգմանենք ըստ խնդրոյ հեղինակին յուսարով որ ընթերցողներնուս ընդունելի ծառայութիւն մը ըրած կ'ըլլամք:

« Թէ թարգմանիկ և լրագրող միջոցով և թէ Հայկական և Պարսկաստանի վրայով Տաճկաստանի և Պարսկաստանի մէջ եղած առեւտուրին որքան կարեւոր ըլլալը վերջին թերթերուն մէջ անհնուէր յաւ: Այս երկու գիծին ամեն մէկէն անցած ապրանքը տարին 120 անգամ միլիոնի կը հասնի, որ ընդ ամենը 240 միլիոն ըսել է: Թէպէտ ոմանք գեռաւելի կը կարծեն, և անցող դարձող ճանապարհորդներուն թիւն ալ 80 հազարէն 100 հազար հոգիի կ'ըլլայ: Պարսկաստանի ստակը Լրագրողին մեծ քաղաքները չանցնելուն պատճառաւ Պարսկաստան այս 240 միլիոն զուգուշի ապրանքը իւր բերքերով և ճարտարական հարստութիւնով կը վաճառէ ըսինք: Ուրեմն պէտք է որ Պարսկաստանի Պարսկաստանում չառանձնաբերաւ որոշուած տրուած ժամանակը այս բանը լաւ 'ի միտ առնուի, վասն զի այս խիստ կարեւոր բան մըն է: Եթէ որ զանց առնուի Տաճկաստանի թէ առեւտրական և թէ քաղաքական գործերուն շատ վնաս կ'ըլլայ: Փոխանակութեան գիւրդութենէն ոչ միայն ժողովրդոյ մեծ օգուտ կ'ըլլայ, այլ և տեղութեան զօրութիւնը և ազդեցութիւնն ալ կ'եղանայ: Այսպէս յէջ Լրագրողին, անոր մեծ զօրութիւնը ուստի է: Լրագրող տեղութեան մարդկանց ժիրութիւնէն և մէջ մըն ալ մասնաւորապէս երկրագործներն են հեռու և անմատչելի տեղերուն հետ անգամ ունեցած առեւտուրին ընդարձակութենէն է: Թէ որ անոր առեւտուրը քիչ մը ժամանակ կ'անցնու ըլլայ նէ, գործաւորները կը յուսահատին և վիճակին խիստ կը գոռաւորուի: Այս մտածելով պէտք է որ Տաճկաստանի առեւտուրը զօրացունելու համար մեծ ջանք ըլլաւի և հետեւաբար ալ այս նպատակին դէմ եղած բաներէն զգոյշ կեցուի: Դարձեալ այս ալ մտածելու է որ պարսիկները տաճկաց պէս մահաւորական են և շատ կարեւոր բաներ կան, որոնցմէ այս երկու աղբն ալ մի և նոյն շահը ունին: Ուստի

նոր ձեռնարկութեան մը սխալած ժամանակը այս բաները սեղմելով տարացունելու է, այլ ընդարձակելով զօրացունելու է: Կրկին կ'ըսեմք, չառանձնաբերաւ վերատեսչութեան միտքը այս է, և իւր արդարաւորութիւնը, հանձարը և օրհանգիստը տեղութեան օգուտին համար ունեցած ջանքը այս բանին ապացոյցներն են: Բանը միայն սա է որ չըլլայ թէ Պարսկաստանին Տաճկաստանի ժամանակ մոնալը վաճառքին վրայ չափազանց երկիւղ մը ընելով բարձրագոյն գրանք անանկ չափազանց զգուշութիւններ ընել տայ որ հասարակաց ապահովութիւնը չեղեցունելով երկրին գործերը վնասին թէ փոխանակութեան մասին թէ առեւտրական աղբը, յուրեանք մասին և թէ գրադարական քաղաքական նուրթեանք մասին:

Թէպէտ և վերատեսչութեան բուն միտքը սեղմելն մինչեւ Պարսկաստանի ծովափորը չառանձնաբերաւ հաստատուն է, բայց բարձրագոյն զուգուշ այս չառանձնաբերաւ մտնող ելող մարդոցմէն և ապրանքներէն արդեօք շահ չընպատէր մի: Այնք կը կարծենք թէ չապասեր, վասն զի շատ սրտոտն է, իւր հաշիւը լաւ գիտէ, մանաւանդ որ այս սխալ մտածում մը եղած կ'ըլլայ: Ուրեմն ստուգիւ ոչ ինք ասանկ բան մը միտքէն կ'անցունէ և ոչ չառանձնաբերաւ վերատեսչութիւնը: Լրագրող թէ որ Լրագրող առնենք և յետոյ վերադառնալ 240 միլիոն զուգուշի ապրանքներէն և 80 կամ 100 հազար մարդոցմէն չառանձնաբերաւ առած ստակը քննենք նէ տարին ինչ եկամուտ պիտի գտնանք: Այս հաշիւը: Դիցուք որ 12 օրուան չառանձնաբերաւ մըն է:

	Զուգուշ
90.000 հոգիէն հրամանագրի վարձք, մարդ գլուխ մէյմէկ զուգուշէն	90.000
Հարցախորձ	90.000
90.000 ճանապարհորդներէն 12 աւուր մէջ չառանձնաբերաւ համար վարձ	5.000.000
90.000 ճանապարհորդին ուտելիքը, օրը 5 զուգուշէն	5.400.000
Կիտանքի (Թիւցցի) համար	1.000.000
200.000 Հակ ապրանք մարքոյէք 3 զուգուշէն	600.000
90.000 հոգիին 400.000 չորքոտանի զենքեր երկրորդ զուգուշէն	800.000
Գումար զուգուշ	12.980.000

Այս գումարէն ուտելիքի համար գրած 5.400.000 զուգուշին վար իջնանք, որովհետեւ անոնց մէկ վաստակ մը չիկայ, կը մնայ 7.580.000 զուգուշ վաստակ:

Եւ թէ որ այս 7.580.000 զուգուշէն ալ 12 չառանձնաբերաւ պէտք եղած ծախքերը վար իջնալու ըլ

նանք նէ, որ տարին 1 միլիոն զուգուշի չափ կ'ըլլայ, միայն 6.580.000 զուգուշ զուտ վաստակ կը մնայ:

Այս ըրած հաշիւին կեղծ' բայց օրինաւոր հաշիւ մըն է: Հիմակ այս կերպ հաշիւ մըն ալ աւսրանքներուն Պոլիսէն մինչեւ Թիւսպիզ կամ Հալէպէն մինչեւ Պարսա անցնելու ծախքերուն վրայօք պիտի ընենք: Ուրիշ անգամ մը այս բանին ստաց հաշիւը ըրեր ենք և գիտենք որ հարիւրին 15 ծախք կ'ըլլայ:

Ուրեմն մէկգլմէկու վրայ տարին 240 միլիոն զուգուշի ապրանք անցնի նէ հարիւրին 15 էն կ'ընէ զուգուշ 36.000.000

Բարանիկայի ծախքերն ալ ասոր վրայ զարնէք զուգուշ 12.980.000

Կ'ընէ զուգուշ 48.980.000

Այն կ'երեւայ որ ապրանքներուն անցնելու և չառանձնաբերաւ ծախքերը ամենը մէկէն հարիւրին 22 ի կ'ըլլայ: Այս ըլլալու բան է, և որովհետեւ այս չառանձնաբերաւ պատճառաւ ապրանքները 12 օր ալ ետ կը մնան, վաճառականներուն այնքան մեծ վնաս կ'ըլլայ որ հարկաւ ապրանքներին քիչ մը քիչ ծախքով անցունելու, ուրիշ ճամբայ մը գտնալու պիտի նային և այս ճամբան հիւսիսի կողմէն գիւրաւ պիտի գտնան: Հիմակուան ժամանակը մէկ առեւտուրին վրայ շատ մարդիկ խնայուն պէտք է որ աղբ մը իւր առեւտուրը զօրացունելու համար իւր գրադարներուն առեւտուրը իւր երկիրը քաշելու ջանայ: Ուստի ասանկը ինչպէս որ ամենուն յայտնի է, կ'ուզէ որ Լրագրողին և Պարսկաստանի մէջ եղած առեւտուրը իւր երկրէն անցունել տայ: Երբ տարիի չափ կայ որ ուստայ տեղութիւնը չառանձնաբերաւ մըն վաճառականներուն մեծ գիւրութիւններ կուտար, և զանոնք իրեն քաշելու համար այն ժամանակէն 'ի վեր սեղմելն մինչեւ Թիւսպիզ ճամբաներ չնեղ տալ սկսեց: Այնք զանի չէնք անգոյններ, այն իւր պարտաւորութիւնը կը կատարէ, այն առեւտուրին կարեւորութիւնը կը ճանչնայ և զանի իրեն սեպհականելու կը ջանայ: Այս լաւ ջանք մըն է, և ուստայ տեղութիւնը այս ճամբան չէր բռնէր, թէ որ գիտնար որ ասանկով այս եւրոպական և ասիական առեւտուրին կարեւոր մասը իւր երկիրը քաշելու տեղ զանի անկէ կը հեռացունէ: Ուստաստանի այս նախատես ճարպիկ և խոհեմ գնացքէն բարձրագոյն զուգուշ օրինակ կրնայ առնել, և վստահ եմք որ Տաճկաստանի և Պարսկաստանի չառանձնաբերաւ մասին այս օրինակ կը միտքէն չի հաներ: Իւր եկամուտը մէկ կողմէն տարին 6.580.000 զուգուշ եղեցունելու համար միւս կողմէն 36.000.000 կորսնցունելու է մի:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ

ՎՐԱՅ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հարաւայ-իւն:

ՀԱՏՈՒԱԾ ԻՐ:

Ընկերութիւն:

ՄԱՍ Ե:

Սարգուս կենացը հանգստունէր համար, աշխատանոց' հարստութեան ընկի ու ծառայական արհեստներուն պիտանութեանը վրայ խօսելէն ետեւ, անշուշտ, ճարտարութեան զարգացմանը նպատակով միջոցներուն խիստ մեծը մտցած կամ չի ճանչցած կ'ըլլայի, թէ որ քիչ մ'ալ ընկերութեան վրայ չի խօսէի ընթերցողներուն հետ: Ս'անդի կարծիս չափազանցութիւն չըլլար թէ

1 ՏԵՂ ԹԻՒՆ 141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153

որ ըսեմ, եթէ առանց ընկերութեան աշխարհի մէջ յարգի (սաման) չիւղ մը անգամ չի բուսնիր. և թէ եռաշարի նաւ մը չնեղու համար ինչպէս որ, ընկի' արուեստից' ու աշխատութեան միաւորութիւնը կ'ուզէ, աւանի ալ, պղտի անդի մը շինուելը' նոյն սկզբանց միաւորութեանը կարօտ է: Տեսնենք ինչպէս կրնամ հաստատել այս յանդուգն խօսքը:

Երբոր գործքի մը մէջ խելովնուս չի հասած մէկ բանը կը պատահի, գիտողը մէկին կ'երթանք խրատ կ'առնենք, կամ որ նոյնն է, անոր իւրիւր կամ գիտութիւնը մեղի ընկեր կ'ընենք:

Երբոր ծանր բան մը վերջնելու ըլլանք, ու կը նայինք որ ուժերին չօգտէր, մէկուն կ'աղաչենք որ մեղի օգնէ, կամ որ նոյնն է, անոր օգնութիւնը ընկեր կ'ընենք:

Նենք կամ կը վարձենք, կամ որ նոյնն է, անոր իւրեղ մեղի ընկեր կ'ընենք: Եւ ասանկ, որ բանին վրայ որ տարբեր մարդոց խելքը ուժը ու ինչքը կը միաւորին' այն բանը ընկերութեան կատարուած կը սեպուի: Ուստի ընկերութիւնը' որչա՞ք վաճառի մը կամ իւր, երբ կամ աւելի անցանց միջոցներուն միաւորութիւնն է:

Հաստատն այս երեք տարբերքը (խելք, ուժ, ինչք) մէկ մարդուս ձեռք գտնուելը' գրեթէ անհնար գիւղաւան մը ըլլալուն, ընկերութիւնը թէպէտ ամէն տեսակ գործաւորութեանց պէտք է, բայց մանաւանդ ճարտարութեան տարածութեան վաճառական նախան ձեռնարկութեան աւելի պէտք է անոր օգնութիւնը: Որովհետեւ այս վերջին կարգէն եղող գործաւորութիւններուն աւելի մեծ չափով պէտք են այն տարբերքը, անանկ որ, այս տեսակ մեծ գործքերը սկսելու ու յառաջ տանելու մինակ հիմը ու հնարքը ընկերութիւնն է:

Երբեք, աշխարհի մէջ կայ մի անանկ մէկը' կը հարցունէ տնտեսական մը, որ էն հարուստ գործարանէն մինչեւ էն աղքատ կրպակին պէտք եղած գործքերը կարող ըլլայ մինակ կատարելու: — անշուշտ չէ:

Կայ մի անանկ տեղանաւոր մը' որ կարող ըլլայ ինքնիրեն գրամ հատուցանելու, ընդունելու, թղթակցելու ու իր գործաւորութիւնները գրի առնելու: — անշուշտ չէ:

Կայ մի անանկ արհեստաւոր մը' որ կարող ըլլայ իր արհեստին պէտք եղած բոլոր նախնական նիւթերը գտնելու, գործելու ու անոնք գործուած վաճառելու: — անշուշտ չէ:

Կայ մի անանկ վաճառական մը' որ ինքնիրեն կարող ըլլայ իր բոլոր վաճառքը գտնելու, կրկին վաճառելու, իր գնածներուն գինը վճարելու ու վաճառածներուն ալ ժողովելու: — անշուշտ չէ:

Թէ որ այս խորհրդածութիւնը աւանդ, կարգ արհեստի ու գործքերու

տաք, բայց դուք անոնց փորձով կը հասկըցունէիք որ ըրած խնդիրներն երկար խորհրդակցութեան քննութեան ու վեճերու կարօտ է, և ոչ թէ ան տարբեր ըլլալով բանը անոյշ տեղը կը կապէիք ու կ'անցնէիք:

«Յիշատի ցաւ է ինձի որ այս վեճերէն չեղաւ տակաւին մտայ մէկ անանկ ընդարձակ, անխառն ու պայծառ ծնունդ մը որ ժողովուրդին ողորտած բարիքը ոյն է նէ ստուգէ ու ի գործ դնէ: Բայց և այնպէս ժողովուրդը գոնէ սա հասկըցաւ որ, այս բանը ազգին օգտաւոր բան է ըսելով ազգային ժողովին եղած էն երեւելի առաջարկութիւններուն մէջ անգամ խորհրդակցութիւն կը գտնուի եւ դեր երբոր անոնք խիստ քննութեան ներքեւ խնան:

«Փետրվարի յեղափոխութիւնը ինչ բանի համար էր նէ, այն բանը առաջ տանելու համար ու նեցած բազմաքննիչ ու դիտաւորութիւններով ամէն պարագայներու մէջ բաւական առաջնությունը: Առաջին մարզիկ Բաբեյանի-Բիւրի-Բաբեյանի ըսելով չար կամքերուն առաջ տարին: Այս բառերը յաճախ բերնէս հանելու կը վախճամ որ զիս ալ այն սուտ հայրենասերներուն կարգը չի համարէք: Բայց դուք ինչ սկզբունքներ որ ուստեք եիք գործածեցիք, ինչպէս պատմութիւններուդ յայտնի է, ապա թէ ոչ մեր մարդկային ընկերութիւնը աւերակներու կոյտ մըն էր դարձեր:

«Չեմ ուզեր, մանաւանդ այս վայրկեանս, ուրիշ վախճանով կանկ առնել քաղաքական պատեւրով սա ստակալ յիշատութիւնները ըրած ժամանակս, այլ միայն վերջին յարգանքով ողորտել այն մեր ընկերները, որոնց միտքը մեր անսխալ եղբայր կանգնեցուցած հարկերդհեան սեղանին մոտին հետ խառնուած է: Այս, գոնէ մեր հայրենեայը երկար ժամանակ խաղաղութեանը փրկանք թող ըլլայ թափուած այնչափ արեւելք: Թշնամի կողմակցութիւնները թող դադարի վերջնական այս անասանքի ամբարշտակին առջեւ: Գուրբ ուրիշ թշնամիներ ալ կայ մեզի գէմ: Թէ որ հասարակագիտութիւնը դեռ բարկութիւն ու ատելութիւն ունի նէ իւր մեծութեանը ու փառացը համար թող դարձունէ այն բարկութիւնը ու ատելութիւնը գէպ ի տեղերուն շարժած տեղութիւններուն, որոնց խումբ խումբ զօրքը կ'ըստանայ տակաւին իրեն գէմ: Այսին հակառակ սկզբանց համար ալ Լեւոնտի մէջ տեղ չի կայ: Թէ որ Վաղդիայի պատերազմ ընելու ժամը հնչած է նէ, որ հասարակագիտական տեղութիւնը իրեն կը գիմէ նէ թող զօրացունէ և մէկ անգամ ալ ցուցունէ աշխարհի որ, խաղաղութիւնը ոչ անոր սիրտը ցամքեցուցեր է, և ոչ անոր սուրը տկարացուցեր է: Ի վերայ այս ամենայնի Վաղդիայի իւր կողմէն մինչեւ հիմա մէկը պատերազմի չի գրգռեց, ասկէ ետեւ ալ չի պիտի գրգռէ, միայն զինքը ուրիշները չի գրգռեն: Չեր վաղեմի և այժմեան ուստեք հաստատեցին որ մեր երկրին արտաքին քաղաքականութիւնը այս ճամբան ձգուած է:

«Հասարակագիտութիւնը իւր օրորոցին մէջէն խաղաղութիւն կանչեց, բայց այս պայմանով որ ժողովուրդին իրաւունքը և անոնց ազգայնութիւնը ամբողջ ու անորոտ մնայ: Աշխարհք ժամանակ մը խաղաղութեւն հանգարտութեւն երես տեսնալով ամէն ազգ ինքզինքը ծանցաւ և Լեւոնտի մէջ ամէն տեղ նոր ոգւայն շունչը արթնցուց ազատութիւնը և 1815 թ. գաղափարութեան ինչ որ տակաւին մնացեր էր նէ՝ բոլորն ալ ցրուեց:

«Այս վայրկեանս Լեւոնտի մէջ ամէն բան շարժման յուզմունքի և սասանման մէջ է: Այն դին Խոսիւն ու Գերմանիան փորձ կը փորձէ ազնուական ջանքով իւր անկախութիւնը ձեռք ձգել, մէկու գին մեր արեւելքին գրեթէ մոռցուած խորունկ տեղերէն արթուն ժողովուրդը մը կ'ելլայ՝ անձնապատանու թիւ հին ազգերը կ'անցնի և նոր ազգաց եռանդն ալ կը գերազանցէ, քիչ ժամանակի մէջ 100.000 զինեալ մարդ կը պատրաստէ և վեհանաժողութեամբ կուգայ իւր ազգին գերագուտաններուն մէջ կը նստի, այս բանիս համար ունեցած իրաւունքը ըրած յաղթութիւններուն ծանուցական գիրքուն մէջ նշանակելով:

«Այս քաղաքացի երեսփոխաններ, կը տեսնաք որ բոլոր աշխարհ անտոյգ վիճակի մը մէջ ձգելով մեր պաշտօնէն կը հրաժարիմք: Գուրբն հակառակ սկզբունքները իրարու կ'ըստանան, իրարու հետ կը չափուին ալ, ներսէն հակառակ կողմակցութիւններ մէկմէկ կը դրոյստեն, որոնց ներքեւէն որ մին ալ մեծ կուրծք կընան ծագիլ:

«Այս ձեր յաջորդներուն օրինակներին թող ցունելու տեղ, թողուցէք անոնց մէկ սահմանադրութիւն մը որ ասկէ ետեւ կանան և վահան պիտի ըլլայ ամէն իշխանութեանց ու ամէն իրաւանց: Զանուն ձեր ջերմեանդութեամբ կը բարեմաղթեմ որ այս գերագոյն օրէնքը ծանցունէ բոլոր կողմակցութիւններուն որ ազգային ժողովը իրենց յարգանքը արժանաւոր է, մանաւանդ որ իրենց այս ժողովին անգամները ընտրեցին նոյն գերագոյն օրէնքը հաստատելու համար: Այս ան մարդուն որ գերագոյն օրէնքին անհնազանդ պիտի գտնուի, որովհետեւ կառավարութեան կողմէն արժանաւոր պատիւը կընէն ետեւ՝ բոլոր հայրենեայ անէծքն ալ անոր վրայ պիտի կարգադրուի:

«Առանձնութեամբ ողորտելով այս նոր ժողովքին անգամները որ մեր տեղը յաջորդելու վրայ է, մէկ մէկու վրայ հաւատարմութիւն ունենալով հասարակագիտութեան որ և ինչ գէպի մէջ, որ պէս զի ներքուստ ժողովուրդին յայտը ի գերեւ չի հանէ և արտաքուստ ալ հաւատարմութեամբ իւր գաղափարութիւններուն ու խոստմունքներուն վրայ:

«Յաջորդներուն իմաստութեանը թողուցէք երկու տարուան մէջ գործած պահտութիւններն ու գործանք: Կը ցանկամ որ բնաւ ամենեւին չի մերձանայ անոնց ոչ կրից բռնութիւն և ոչ աշտառութիւն:

«Քաղաքացի երեսփոխաններ, ներքեցէք վերջնական որ վերջնականապէս ճառը և ձեր գիւցադնական գործող պատմութիւնը՝ սա ուրախական ազգական: Երբեք հասարակագիտութիւն:

— Օրենսդրական ժողովին անգամները մայիսի 27 ին պատգամաւորներուն խորհրդարանին հին սրահը հաւաքուեցան, 500 էն աւելի էին: Պ. Քեռաթնին որ հասարակ առած մէկն է նախագահի աթոռը նստեցաւ: Պ. Պօշ Նաթանուլէն, Ռուսն, Քուսպէն, Քոմիսէն, Պանսէլ ասոնք քարտուղարութեան պաշտօնը կատարեցին:

— Մայիսի 28 ը, կէս օրին սահմանադիր ժողովին խորհրդարանի անգամները նախագահութեան դահլիճը միացեր էին երբոր առժամանակեայ խորհրդարանի անգամները առջեւնուն քանի մը արքանի դռնապաններ ու սպասաւորներ ներս մը տան: Ազգային ժողովի նախագահ Պ. Մառասթ ոտքի վրայ կայան, փոխանորդները, քարտուղարները, գանձաւորները բոլորովը առած, ըսաւ:

«Պարոն ծերունի նախագահ և օրենսդրական ժողովի առժամանակեայ խորհրդարանի անգամներ:

«Սահմանադիր ժողովին խորհրդարանը ձեռք ձեռքունելու կ'ըստանէ, որպէս զի հասկըցունէ որ մեր հասարակագիտական սահմանադրութիւնը կը պահանջէ որ իշխանութիւն մը բնաւ չընդմիջուած մէկ ձեռքէն մէկուր անցնի:

«Չեր ներկայութիւնը մեր իշխանութեանը վախճան պիտի տայ, մինչեւ հիմա ունեցած պարտաւորութիւններնուս աղաւտ պիտի ըլլամք, մեր պաշտօնը ըմբնցաւ, ձերը սկսաւ:

«Ժողովուրդին նորընտիր պաշտօնէյները, բարի եկիք, ձեր նախորդներէն աւելի երջանիկ ըլլալով երանի թէ քաղաքական պատերազմին երկիւղը վերցունէիք:

«Այս, ինչպէս որ կը յուսամ օրենսդիր ազգային նոր ժողովը Վաղդիայի բաղձանքը պիտի պատկէ, ձեր նախորդները՝ որոնք առաջին եղան ձեռք ողորտեցաւ, նոյնպէս անոնք պիտի ըլլան առաջին ձեռք չորհրդակցութեամբ ու ձեռք օրհնելու:

«Քեռաթնին այսպէս պատասխանեց:

«Սահմանադիր ժողովին Պ. նախագահը:

«Իմ հասակին պատճառաւ նախագահ եղած օրենսդիր ժողովին անուանը կ'ընդունեմ ձեր բարեմաղթութիւնները, նոյնպէս ալ ի նպատակ մեր ազգայն գործերուն համար յայտնած յայտերդ: Այս հրահանգին հաւատարմութեամբ գտնուելով կը ջանանք ժողովուրդին մեր վրայ ունեցած յայտը ի գերեւ չի հանել, երջանիկ եմք արդարեւ թէ որ դուք և ձեր բարեկամներն ալ մեզի նպատակն այս մասին: Գիտեմք, դուք շատ դժուար օրեր անցուցիք, և անուշութեամբ ու քաղութեամբ բեռցած ծանր բեռներով դո՛ւք թեմք տարուան մէջ աղիւ աւրին մը թափուեցաւ նէ, գոնէ դուք ձեր ազգաւ սիրական ջանիքը այն արտասուելի աղէտիցը դուք վերջ մը տուիք և արդէն աղէկ օրեր ցրուցիք մեր հայրենիքին: Շնորհակալ եմք, իմ ձայնով օրենսդրական ժողովին ալ իւր երախտապարտութիւնը կը յայտնէ:

— Պարոն Մառասթ և Պ. Քեռաթնին մտերմական սիրով մէկ մէկու ձեռք սրկմով, Պ. Մառասթ դարձաւ գէպ ի սահմանադիր ժողովին խորհրդարանը ու ըսաւ, պարօններ մեր պաշտօնը ըմբնցաւ, ալ մենք պիտի քաջուիք:

Հոն ներկայ գտնուող անգամները մէկ մէկու քաղաքավարական խօսքեր ընելով հին խորհրդարանին անգամները քաջուեցան գային և Պ. Քեռաթնին քարտուղարները ետեւէն ազգային ժողովին սրահը գնաց:

— Առժամանակեայ կառավարութեան տոսն և մէկ անգամներէն միայն երբեք վերստին ընտրուեցան, որոնք են Քեռաթնին, Ռեյսէն, Ռօլէն ու Քեռաթնին: Սըլ ամառութիւն Տիւբօնի (Տըլէօն) Բանեթնին, Տիւբօնին, Ռեյսէնին, Քեռաթնին թօմասին, և նախագահ օրագրին ուրիշ մարդուր անունը բնաւ չեղաւ:

— Սահմանադիր ժողովին անգամներէն միայն 339 անգամ ընտրուեցաւ, 228 չտրուողներէն և 111 ը բոլորովին հակառակ կողմէն: Պ. Մառասթ թողը Վաղդիային մէջ 271 քուէէն աւելի չունեցաւ:

— Ռուսը Վաղդիայի հասարակագիտութիւնը օրինաւոր կերպով ընդունեցէ և ասոր պաշտօնաւան ըլլալը փարիզ հասնելով մօլիէօ-Ֆրանսէ օրաւ գիրը այս ըլլալը ասանկ կը հրատարակէ:

ու կատարելու, մանաւանդ ընկերութեան համար դեռ չի հասած խակ երկրի մը մէջ: Այս տեսակ ընկերութիւններով ոչ միայն հաստան երեք տարեբը (ինչք, խեք, ու ժ կամ աշխատութիւն) պէտք եղածին չափ կը հաւաքին ու մի և նոյն վախճանի համար իրարու կ'օժանդակեն, այլ և աւելն մէկ ընկերին յորդոր մը՝ ջանք մը՝ խրախոյս մը՝ յայտ մըն ալ կուգայ ընկերութեան օգուտը առաջ տանելու, վասն զի այն օգուտն գիտէ որ ինք ալ մասնակց պիտի ըլլայ:

Երանկ փոխադարձ օժանդակութեան մը ներգործութիւնը անկշռելի է: Երանկ որ եւրոպայի օր օրի առաջ կ'երթան, նախ քան թէ քաղաք, երկրորդ այս գաղափարովն է որ շատ բաներու մէջ հիները անցան, ու աւելն հրաշալի երեւցած (Վերսալի րիդ փարոսէն (Ֆէնէն) ու Նահապետաճարէն շատ աւելի հրաշալի գործքեր ամէն օր կը շինուին, և ան ալ չէ թէ արքունի գանձերուն կարող

ղութեամբ, այլ ստակական մարդոց ընկերք: Վասն զի, ընկերութեան ու ժը անանկ կարող բան մըն է, որ Լեւոնտի մէջ ընկից կողմանէ կառավարութեան անձեռնհաս եղած բաները՝ ստակական մարդիկ կը չինեն կը քալեցնեն:

Ընկերութիւն:

ԵՄԱՆ Բ.

Ընկերութիւնը ըստ ինքնանոյն չափ աղէկ ու այսչափ ազգու հնարք մը ըլլալէն ետեւ, մեր երկրին մարդուր ու շարքութեանը արժան չըլլալով ու մանաւանդ շատերուն միջեւ վախճանաւ կամ առեւտր բան մը ըլլալով զարմանք չէ. երբոր մոմորտանք նախ, որ աշխարհի մէջ բան մը չիկայ, որ որչափ գէշ ալ ըլլայ՝ տակաւին կուտակիցներ ու ուղղութիւն չունենայ. ինչպէս որ բան մըն ալ չիկայ, որ որչափ աղէկ ալ ըլլայ՝ միտքնակ ամէնքը զա

նիկով ուղեն ու սիրեն: Լեւոնտը, ինչպէս որ փողոցի մը մէջ քաղաք մարդոց ամենը գէպ ի մէկ կողմ չէն երթար, մէկը գէպ ի վար կ'երթայ մէկուր գէպ ի վեր, մէկը յաջ կը խոտորի մէկուր յահալ, ասանկ ալ կը նայինք որ ամէն մարդ իր կենսոյը ընթացիցը մէջ թէպէտ պարսպ չէ, զգաղք բան մը կը գործէ, բայց նպատակը միւսնեուն նպատակէն տարբեր է: Ուստի ի հարկէ քաղաքը իրենող ճամբան մարդը գաշտն ալ չի կորսն հանել ու հետեւաբար ալ մի և նոյն ճամբան մէկին համար ուղիդ, մէկուր համար ծուռ կ'ըլլայ: Երանկով ընկերութիւնը երկու կերպով մարդկանց առեւելի կ'ըլլայ. որ մէկը անոր օգուտը աղէկ չի ծանցալով՝ չուղեր կամ բանի տեղ չի գներ. որ մէկը ալ անոր օգուտը ինձմէ աղէկ գիտնալով՝ իր բանին չի գար որ գանկից գովէ կամ ուրիշները անոր յորդորէ:

Այնչափ օր պիտի ըլլայ, որ ուրիշ շատ իրաց պէս, ընկերութեանց

օգուտը մեր ազգին մէջ ալ պիտի ծանցուի, ու անոր յարգը կարող պիտի ըլլայ ամէն ազգին յայտնի երեւանալ: Լեւոնտը այն երջանիկ օրը հասնի, ազգայնոց եղբայրական կապակցութիւնը արեգական պէս մարդատեցութեան խաւարը պիտի ջնջէ, լուսաւորեալ շահախնդրութիւն մը առանձնական չար շահը պիտի փոխանակէ: Այն ժամանակը պիտի նայինք որ միւսակ մնալով՝ տկար, անհանգիստ եղող մարդիկ, սիրով միաբանած շատ բաներու կարող պիտի ըլլան, թեւեւ նին պիտի ընդարձակի, ու իրենց վեճակին ներսը ամէն աղէկութեանը ձեռնհաս պիտի գտնեն զիրենք: Ո՛հ երանի թէ այն օրը շուտ գար, գար ժամ մը առաջ, որ ընկերութիւնները հաստատուելու տարեբը բաւական հըզօր գտնալով՝ շատով զարգանային:

«Ընկերութիւն ուրիշ հնարք մը չէ: Գոնէ ատենը՝ միմիայն ծառայութեամբ ընկերութեան օգնութեամբ: Բը բաւական է մարդկային ազգին

« Պ. Տը Բիսէֆ Ռուսի կողմանէ իրեն գործակատար իւր յանձնարարական գիրքերը արտաքին գործոց պաշտօնեային յանձնեց » :

ԱՆԳՂԻԱ : Լեցածները Վիթորիա Թագուհւոյն վրայ հրաշան պարպող յօն Համբլին անուն մարդուն համար եղած պատժական օրէնքին յօդուածը այս է :

« Ի՞նչ որ և իցէ մարդ մը թէ որ կամուս հրացան պարպէ կամ պարպելու փորձ փորձէ կամ երկնցունէ դէպ ի վեհափառ Թագուհին հրացան մը և կամ ուրիշ կրակով գործածուելիք լեցուն կամ դատարի դէնք մը . կամ ով որ և իցէ մարդ մը կամուս դարնէ Թագուհին կամ դարնէրու փորձ կը փորձէ վնասակար դէնքովը և կամ ով որ և իցէ մարդ մը Թագուհին վրայ վնասելու համար բան մը նետէ կամ նետելու փորձ կը փորձէ , անանկ մարդը ով որ ըլլայ քրէական ծանր յանցանքի տէր պիտի համարուի , դատաստանին տուած վճռոյն համեմատ , կամ եօթը տարի քստորը պիտի երթայ , կամ երեք տարի բանտը պիտի կենայ , և այս միջոցին երեք անգամ կամ հրապարակաւ կամ առանձին խարազանով ծեծ պիտի ուտէ նոյնպէս դատաստանարաւ նին վճռոյն համեմատ » :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ : Լյա երկրին մէջ օր աւուր աւազականները շատնալուն համար Բրուսիայի տէրութեան վարին ալ օր աւուր կը շատնայ , ուստի Դիւանքօրի վրայ 60.000 զօրք հաներ է և ասոնք արդէն յիշեալ քաղաքին մօտերը հասեր են : Լեգային ժողովը Բրուսիային այս շարժումը տեսնալով իսկոյն յայտարարութիւն մը ցրուեր է բոլոր Գերմանիա , որով կ'իմացունէ իրենց հայրենիքին ազատութիւնը վտանգը ըլլալը և կը յորդորէ ու կը քաջալերէ գերմանացիք որ զէնք առնեն պատերազմելու պատրաստ կենան :

ԻՏԱԼԻԱ : Լյա զօրապետը 18.000 զօրքով Դիօքեմի մօտեր է մայիսի 25 ին , և հրաման հաներ է որ ամէն մարդ իր զէնքը պիտի կառավարութեանը յանձնէ , նոյնպէս որչափ որ մասնաւոր մարդոց քով պատերազմական պաշար կայնէ : Սեծ դուքսին հրովարտակաւ նախարարաց նոր ատենան մը հաստատուեցաւ հետեւեալ անձինքներէ . Պալատանոնի նախագահ և ելեւմտից պաշտօնեայ , Լանտուչի ներքին պաշտօնեայ , Բոսսինի իշխանը արտաքին գործոց , Բաբոգուատուի արքայութեան , Սաձէի՛ եկեղեցական գործոց , Պրքէլա՛ հասարակաց կրթութեան , Եօթի՛ զօրապետը պատերազմի :

— Վեց Սպանեօի շօգենաւ և երեք ֆէլիպ զօրքով լեցուն մայիսի 23 ին Պառլէմնի նաւահան գիստէն ելան Վալէթ երթալու համար : Բոստօվա զօրապետը որ ընդհանուր հրամանատար է յիշեալ զօրաց յանուն Թագուհւոյն այս ծառայութիւնը պիտի նուիրէ Պապին : Օրքը 27 ին Վալէթ հասեր է :

— Սպիեռա բերդը աւագրիցիք առնելուն պէս սկսեր են Վէնէտիկի մեծ կամուրջը ռմբակածել , և Սատեձքին ալ արդէն սկսեր է կ'ըսեն քաղաքը ռմբակոծել :

— Հռոմայէն եկած լուրերուն առայժմ գլխաւորը սա է որ Պ. Էսէք որ Վաղիայի կողմէն խաղաղութիւն խօսելու համար գացեր էր Հռոմ , այն տեղի աղգային ժողովին յորդորական գիր մը գրեր է որ Թշնամութիւննին ձգեն , Պապին հնա-

զանդին , ուղած աղատութիւնին ինչ է նէ Վաղիան իրենց կուտայ ու կը պաշտպանէ : Հռոմայեցիք պատասխանեցին որ քանի որ իրենց հասարակապետութիւնը կայնէ ուրիշն տալիք աղատութեանը կարօտ չեն , թէ որ իրենց հասարակապետութիւնը սպորինաւոր իշխանութիւն մըն է , Վաղիայի հասարակապետութիւն ալ այնպէս է . որովհետեւ այս երկուս հասարակապետութիւն ալ մի և նոյն սկզբանց վրայ հաստատուած է : Ստանկ խել մը խօսքեր կողմնակի ըլլաւելէն ետեւ , Պ. Էսէք ուղեց որ գտնէ Գաղթական գաղղիացիները Հռոմայէն գուրս ելլան , դառնան իրենց հայրենիքը Վաղիայի կառավարութեան ծախքովը . նոյն հրամանը ուրիշ օտարականներուն ալ ըրաւ , յուսալով որ այս մարդիկը Հռոմայէն հեռանան , հռոմայեցիք կը վիշտին : Բայց ոչ Գաղղիացիք և ոչ ուրիշ աղգէ եղող օտարականները այս հրամանին հնազանդեցան : Վերջապէս Պ. Էսէք սպառնացաւ Հռոմայ ռմբակելու համար , Ուտինո զօրապետին հետ երկար խորհրդակցութիւններ ըրաւ , վերջապէս ինք իր գլխուն բան մը չի կրնալով որոշել Փարիզէն պատասխանի կ'ըսպասէ :

— Լորեկուան եկող Սարսիլայի շօգենաւն նոր լուր առինք , որ Պ. Էսէք Փարիզ գարձեր , յուսիսի 3 ին Ուտինո նորէն Հռոմայու վրայ յարձակեր , 4 օր շատ արիւն Թափուեր է , բայց քաղաքին առնուիլը դեռ յայտնի չէ :

Խաղիայի ուրիշ կողմերը գրեթէ մի և նոյն վիճակի մէջ է , միայն Վէնէտիկի համար Թրէստէն կը գրեն որ աւագրիայիք զանի ռմբակոծելու արդէն սկսած են :

Ե.Չ.Գ.ԵՅԻՆ

— Եղգաստ տղայ մը իբրեւնաւ կամ հիւանդու նոյր խաւերով , այն տեղերը զանաք օր անգամ մը կամ երկու անգամ ծեծելով , անօթի կամ ծաւաւ պահելով , երկաթը զարնելով և կամ ասոնց նման ուրիշ ծանր պատիմներ տալով անոնց՝ ով կը հաւատայ որ կ'ըզատանան , մանաւանդ որ՝ մինչեւ հիմա ատու փորձն ալ հազար անգամ եղեր է . հապա անանկ մէկ ծամբայ մը մտածելու է որ , աւերգաստ տղայ մը հիւանդանոցը խաւուրի նէ , հոն գործած յանցանքներուն պատիժը կրէ , բայց միանգամայն ալ սորվի որ՝ գործած յանցանքները որչափ վնասակար են իրեն հոգւոյն ու մարմնոյն , աւանկով օր մը ելլայ անկէ նէ՝ այն յանցանքներէն ինքը զգուշ կենալէն ի զատ իւր ընկերակիցներուն ալ բարի խրատ տալու կարող ըլլայ : Լյա բարոյական կրթութիւնը , ծեծի՛ երկաթը՝ ծարաւութիւնը՝ անօթիութիւնը չեն կրնար տալ , ասոնք անասնական կրթութեան միջոց ըլլալով միայն անառակին սա կը սորվեցունեն որ՝ գործած յանցանքները ծաւուր գործէ , կամ ձեռք չանցնելուն անպատիժ մը նալուն առաջուց մէկ հնարը մտածէ որով առաւել մէկ վնասակար անգամ մը կ'ըլլայ մարդկային ընկերութեան : Սարգոյս բարոյական կրթութիւնը ուսմանքի կարօտ է , անոր համար պէտք է որ՝ անառակ տղաքը դատասարտած տեղերին ուսմանք տըլլայ , ահա՛ այն ժամանակը անառակը կատարեալ մարդկօրէն կրթութեամբ կ'ըզգաստանայ , կատարեալ կը զղայ իր յանցանքներէն , և օրերն ալ պարսպը անցուցած չըլլար : Լյա Լեւոպան մասնաձեռն այս իմաստուն ծամբան , բանտերուն մէջ գըզ-

րոյներ հաստատեց , մեր աղգն ալ անոնց այս գովելի օրինակին հետեւելու չուանալով անցեալ շաբաթուոր ընկերութեամբ մը հիւանդանոցի անառակ տղայոց բարոյական կրթութեանը համար նոյն հիւանդանոցին մէջ դպրոց մը հաստատեց առայժմ քառասուն տղի համար , ուր գիշերով ցերեկով պիտի մնան , և այս պիտի ըլլայ իրենց միանգամայն պատիժ և վարձք :

Խաղաղամեծեան յարգապատիւ աղաները՝ որոնք գրեթէ եղան այս բարեպաշտական գործին հեղեհակը , իրենք առատ տրօք ընկերութեան բաժաւորք գրուելէն ետեւ մասնաւորապէս ալ այն քառասուն աշակերտին մօրինակ մէկ մէկ ձեռք հանդերձ շնորհեցին : Կը յուսանք որ՝ աղգերին այս ծամբով ամէն տեղ անառակները ուղղելու ձեռք զարնելով ասոնց թիւը օր աւուր կը պակսի : Վտնի որ հիւանդանոցը այժմեան հապարածու աղաներուն ձեռքն է , անշուշտ ուրիշ շատ տեսակ աղեկութիւններ ալ պիտի տեսնամք այն տեղ թէ որ մենք ալ մեր կողմէն անոնց ձեռնտու ըլլամք նէ :

— (Օրը նոր՝ դուրսերը աղգերնուս գլուխը պատահած ցաւալի դիպուածները նոր :

Լեցեալ շաբաթուօ՝ Շապան Խարահիսարու առաջնորդ Պետրոս եպիսկոպոսին իւր հարեղայովը և փոքրաւորովը հանդերձ անոցորմ աւազակներուն սուրին բերանը զս' երթալը և սուրը Վեորդայ վանքին և առաջնորդարանին կողպատուիլը պատմեցինք , այս շաբաթու ալ այսցաւալի լուրը պատրիարքական նամակէ ստուգելով վերահաստատուեալ վիճի՝ սա ձախորդ լուրն ալ կը յաւելցունեմք որ՝ գուրու աւազակները երկու եկեղեցի ալ կողպատեր են : Սէկը Ինիմիտի վիճակը Սարմարձուի գիւղ , միւսն ալ Պրուսայի վիճակի Շեռահ գիւղ :

Հիմա այն եկեղեցիներուն քահանայները իրենց սրբազան պաշտօնը կատարելու համար ոչ զգեստ և ոչ անօթ ունենալուն իւրոքանչիւր որ իւր թէ մի առաջնորդին դիմեր է որ պիտոյքին հոգան : Ինիմիտու վիճակի առաջնորդ գերապատիւ Ստեփաննոս արքեպիսկոպոսը իւր թէ մի մերկայեալ եկեղեցիին պէտք եղածը վանքէն սուրէր է , անտաւալոյն նոյնը ըրած պիտի ըլլայ Պրուսայու առաջնորդ գերապատիւ Վեորդ արքեպիսկոպոսն ալ :

— Դէսի արքունական գործարաններու տեսուչ արժանապատիւ Գուլուստեան Զօհանէս աղայն Ինիմիտի Դէսի գործարանը այս անգամ այցելութեան գացած ժամանակը նոյն գործարանի վերակացու արգոյ Լեքսան աղային ձեռքը Լյա լանպէկ գիւղի աղգային դպրոցին հազար զուռուշ նուէր շնորհեր է : Զիշեալ գիւղի բնակիչները ըրագրիս միջոցաւ իրենց սրտին խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն նուիրամատոյց աղային :

Ի ԴԻՄԱՑ ԱԶԳԻՆ

ՎԵՐԱՏԵՍՈՒՉ

ՍԻՐԻԼ ԼԱՐՈՆ

Ի Պրէի նոր խան :

ԿՈՍՏԵՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ԵՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԻԻԷԼԵՏԻՍԵԱՆ

բաղդը փոխելու : Լսիկայ յիշուի շատ մեծ խոտմուռնք մըն է , բայց իւրաւ է , ընկերութիւնը բաւական է այսքան մեծ աղէկութիւններ ընելու , որովհետեւ անոր փորձերը շատ տեսնուեր են ուրիշ երկրներու վրայ թէ քաղաքական , թէ կրօնական և թէ ճարտարարուեստական իրողութեանց մէջ :

Կան անանկ մարդիկ , որ մարդս երջանիկ ընելու համար քանի մը խօսքով խրատ մը տալը՝ բաւական կը սեպեն , ընկերներին՝ ձեռք բերուիլ անհնար ըլլալիք միջոցներու կ'ուղղեն , և երբ որ խեղճերը անհնար եղածին ետեւէն երթալով սարսափ տեղը կը հոգնին , այն ժամանակն ալ յանցանքը այն խեղճերուն կը վերագրեն : Բայց ես՝ ճարտարութեան վերաբերեալ իրաց վրայ այնչափ չեմ ուղեր բանաստեղծի պէս մտմտալ որչափ որ ես ինք բանաստեղծ չեմ : Ստացաւ ձին ձեռքերով աննիւթ ապրանքներու մէջ ամէն առնէ չի նստուիլ : Լըբոր գոյնգոյն ծաղիկներով զարդարուած գեղեցիկ մարդագետին մը վրայ աչքերս կ'ափովեցնեմ . երբ որ հեղիկ ու-

հանգարտ վտակի մը եղբքը նստելով անձս կը զովայնեմ , կամ սաղնական անտառի մը ստուեր նստելով թռչնոց երգերը կը վայելեմ , այն ժամանակը Թայն կը կարգամ գեղեցիկ հովուաբանութիւնները և ուսուարածականները : այն ժամանակը Թայն քանի մը վայրկեան անձս կը խաբեմ ու գեղջկական կենաց պարզութիւնը միտքս կը յափշտակէ , մինչեւ անգամ ես ալ ինքզինքս հովու ու մշակ եղած կը կարծեմ , աչքիս այծեմարդեր կ'երեւնան ու դաշտերուն շատուածներն ալ առջիս պար կը բռնեն :

Բայց երբ որ բաղձամարդ ու ցամաք քաղաքի մը մէջ ապրելով կը նայիմ որ չորս գիւս աղբատները առեր են երեսակայած վտակիս հեղիկ ջրերուն ու ծաղիկաց վրայ եղած մարդարտաւիայը ցօղերուն տեղը՝ մարդկանց աչքի արցունքները կը տեսնեմ . երբ որ սոխակներուն երգոցը տեղը՝ կը նայիմ որ լաւած իմ նմաններս իմ աղգաւկիցներուս լալու ու հառաչանայ ձայներնին , այն ժամանակը ալ ես այս Լիւկսեան դաշտերէն կ'ըլլեմ , ու մը տանութեան չոր ու ցամաք դաշտ-

ըր մանալով՝ կ'զգամ որ մարդս երջանիկ ընելու համար երեսակայութեան գեղեցիկ պատկերներէն ուրիշ բաներ պէտք է . կը նայիմ որ առժամանակեայ տուրքերը չոր խրատները՝ ցամաք խրատայոյն ու պարսպ յոյսը բաւական չեն մարդս գոհ ընելու : Լյա ժամանակը կ'զգամ որ մարդս երջանիկ ընելու համար աւելի բանաւոր ու աղգու հնարքներու կարօտ է , և այս հընարքներուն էն տեղէն ալ մարդիկը միտքանելով իրարու օգնական ընելով կ'ըլլայ : Լյո , այս աշխարհի մէջ մարդիկ վայելելու համար Լոտուծոյ իւրեց պարբեր ըրած աղէկութիւններուն սովորէն ալ ընկերութեան միջոյց կը հասնին բոժմ չարիտանց խօսած չեմ ըլլար : Տես ինչ կ'ընէ եւրոպայի մը իրենց երկրին վրայ խորհրդադածելով :

« Սա յիսուն տարուան մէջ ամէն նէն շատ ծուռ կարծիքներ ըրող , որ ընդգիմութիւններ յաղթող ու արդեգիքներ խորտակող ճարտարութիւններ եղաւ : Լյա այս աղէկութիւններուն շարժարարութեան գեղատիպ , կաշկանդեալ ու աղէտ եղած

որտեան ըրաւ . վասն զի , ընկերութիւն որ անոր օգնական էր եղեր : Լյա ընկերութիւնն ալ օրինաւոր ըլլալէն ետեւ , բնաւ երբեք տկար ու տգէտ ոչ չի կրնար ըլլալ . վասն զի , ընկերութիւնը հարկաւ իր էն խեղցի ան , որ ամէն շատ գիտէ . հարկաւ իր էն ո՞ր մեղամիտ ըրածէն շատ աւելի ոչ գործք կը տեսնէ » :

Տարբ տարիէն ի վեր , մեր երկրին մէջ ճարտարութեան զարգացմանը համար ծախսած ստակին ու աշխատութեան մէկ չորրորդ մասն ալ ընկերութեան ոգին ալ թէ որ ծաւալելու համար ըլլար , հիմակու մեր երկրին ճարտարութիւնը ևս առաւել առաջ գացած կ'ըլլար : Ինչ երկրորդ ամէն տեղէն աւելի ընկերութեան կարօտ է . ըստ որում հաստման երկու գլխաւոր տարբերք (գլխաւորն ու ինչք) մեր երկրին մէջ խիստ սահմանաւոր են :

Պիպի Լորանսօնի :
Ե. Մ. ՋՕՐԱՅԵԱՆ